

رابطه ابعاد شخصیت (نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم

زهرا مسلمی^۱، مهین قمی^۲، سید داود محمدی^۳

^۱ گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران.

کد ارکید: 0000-0002-2211-3044

^۲ گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۳ گروه روانپزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

مجله راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی، دوره هفتم شماره اول بهار و تابستان ۹۹ صفحات ۵-۱۶.

چکیده

مقدمه و هدف: تعلل‌ورزی تحصیلی به عنوان رفتار تأخیری غیرمنطقی و داوطلبانه، پدیده شایع در میان دانشجویان که با متغیرهای بسیاری در شخصیت و رفتار فرد مرتبط است. مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه ابعاد شخصیت (نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی همبستگی در سال ۹۷-۱۳۹۶، نمونه‌ای شامل ۱۹۴ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبتی بر حسب جنسیت از شش دانشکده انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد ابعاد شخصیت نئو، عزت نفس روزنبرگ و تعلل‌ورزی تحصیلی سواری جمع‌آوری شد. و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: بین نوروزگرایی و تعلل‌ورزی تحصیلی ($r = -0.210$; $p = 0.000$) و وظیفه‌شناسی و تعلل‌ورزی تحصیلی ($r = -0.544$; $p = 0.000$) و عزت نفس و تعلل‌ورزی تحصیلی ($r = -0.336$; $p = 0.000$) رابطه منفی معناداری وجود داشت. بین میانگین نمره نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی و عزت نفس و تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان دختر با پسر تفاوت معناداری وجود داشت ($p = 0.01$). در نهایت، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد تنها وظیفه‌شناسی پیش‌بینی‌کننده مناسبی برای تعلل‌ورزی تحصیلی است.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها برنامه‌ریزان باید با تدارک یک محیط با نشاط علمی، بستر شکل‌گیری ویژگی‌های مثبت شخصیت را در دانشجویان به وجود آورده تا زمینه افزایش عزت نفس و به تبع آن کاهش تعلل‌ورزی تحصیلی در آنان فراهم گردد.

کلید واژه‌ها: ابعاد شخصیت (نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی)، عزت نفس، تعلل‌ورزی تحصیلی.

نویسنده مسئول:

سید داود محمدی، گروه

روانپزشکی، دانشکده پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

کد ارکید:

0000-0003-2828-9347

پست الکترونیکی:

mohammadi.sd@gmail.com

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۹۷/۶/۷ اصلاح نهایی: ۹۷/۱۰/۱۵ پذیرش مقاله: ۹۷/۱۰/۱۵

ارجاع: مسلمی زهرا، قمی مهین، محمدی سید داود. رابطه ابعاد شخصیت (نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی؛ ۱۳۹۹؛ ۷(۱): ۵-۱۶.

مقدمه

تعلل‌ورزی عبارتست از به تأخیر انداختن اعمالی که قصد انجام آنها را داریم، علیرغم این که از نتایج منفی آن نیز آگاه هستیم، این مسئله اغلب باعث می‌شود که فرد از عملکرد خود ناراضی باشد (۱). رایج‌ترین شکل تعلل‌ورزی، تعلل‌ورزی تحصیلی است. Rothblum, Solomom & Murakami این نوع تعلل‌ورزی را تمایل غالب و همیشگی فراگیران برای به تعویق انداختن فعالیت‌های تحصیلی تعریف نموده‌اند، که همیشه با اضطراب توأم است (۲).

از نظر Alexander & Onwuegbuzie تعلل‌ورزی تحصیلی، فراوانی بالایی در دانشجویان دارد و به عنوان مسأله‌ای آسیب‌زا در فرایند تحصیلی محسوب می‌شود (۳). Fritzsche و همکاران و Collins و همکاران مطرح کردند که تعلل‌ورزی تحصیلی با رفتارهای منفی مثل نمره‌های پایین دوره‌های آموزشی، تفکر غیرمنطقی، تقلب، عزت نفس پایین، نوروزگرایی، احساس گناه و افسردگی و همچنین با انواع مختلف اضطراب مربوط به تحصیل از قبیل اضطراب امتحان و اضطراب اجتماعی در ارتباط است که نه فقط مانع پیشرفت تحصیلی می‌شود، بلکه به صورت منفی بر کیفیت زندگی دانشجویان تأثیر می‌گذارد (۴).

به اعتقاد بسیاری از روان‌شناسان، شخصیت اصلی‌ترین بُعد و ساختار روان‌شناختی انسان است. یکی از کارآمدترین و جامع‌ترین نظریه‌های مطرح شده در باب شخصیت، نظریه پنج عاملی McCrea & Costa است (۵). McCrea، McCrea & Costa و Jon & McCrea شخصیت را در امتداد پنج بُعد یا پنج عامل اصلی شامل نوروزگرایی (neurticism)،

برون‌گرایی (extraversion)، انعطاف‌پذیری (openness)، توافق‌پذیری یا همسازی (agreeableness) و وظیفه شناسی (conscientiousness) توصیف کردند. به اعتقاد آنها، نوروزگرایی به تمایل برای احساس اضطراب، تنش، خودمحوری، خصومت، تکانش‌وری، کمرویی، فکر غیرمنطقی، افسردگی و عزت نفس پایین، اطلاق می‌شود. و وظیفه‌شناسی به تمایل به سازماندهی، کارآمدی، قابلیت اعتماد، خویشتن‌داری، پیشرفت‌گرایی، منطق‌گرایی و تعمق اطلاق می‌شود (۶،۷).

یکی از ویژگی‌های شخصیت بهنجار، برخورداری از عزت نفس است. که با تعلل‌ورزی ارتباط قوی‌ای دارد. و عبارت است از درجه تصویب و تأیید و ارزشی که شخص نسبت به خود احساس می‌کند و یا قضاوتی که فرد نسبت به ارزش خود دارد (۸). یکی از دلایل مهم توجه پژوهشگران به مفهوم عزت نفس، تأثیر بالقوه آن بر سلامت است (۹).

دانشجویان پزشکی ضمن درگیر بودن با مسئله دوری از خانواده، با مشکلات دیگری نظیر حجم زیادتر دروس پزشکی، طولانی بودن دوران تحصیلی، فعالیت‌های زیاد ذهنی و جسمی در بخش‌های بالینی و کشیک‌های پی‌درپی در بیمارستان‌ها روبرو هستند. این مسائل باعث شده که این دانشجویان در مقایسه با سایر رشته‌های هم مقطع، در محیط‌های آموزشی در دستیابی به اهداف آموزشی خود با چالش‌های متعددی مواجه شوند. هر ساله تعدادی از دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی مشروط شده، ترک تحصیل نموده و

$$n \geq \left[\frac{(z_{1-\alpha/2} + z_{1-\beta})}{0.5 \times \ln[(1+r)/(1-r)]} \right]^2 + 3$$

$$194 = 10\% + 176$$

که در آن:

$$r = 0.21$$

$$\alpha = 0.05 \Rightarrow z_{1-\alpha/2} = 1.96$$

$$\beta = 0.20 \Rightarrow z_{1-\beta} = 0.85$$

بنابراین تعداد نمونه مناسب ۱۹۴ نمونه بود. در این پژوهش از سه پرسشنامه استفاده شد که عبارتند از:

ابعاد شخصیت: برای مشخص کردن میزان نوروگرایی و وظیفه‌شناسی از پرسشنامه سنجش صفات پنج‌گانه شخصیتی (NEO) استفاده شد. این پرسشنامه، پنج عامل بزرگ شخصیت را می‌سنجد و ۶۰ گویه دارد، در این پژوهش فقط از ۲۴ گویه این پرسشنامه استفاده شد که ۱۲ گویه آن مربوط به سنجش نوروگرایی و ۱۲ گویه آن مربوط به سنجش وظیفه‌شناسی بود. پاسخنامه این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی تفاوت، موافقم و کاملاً موافقم) تنظیم شده است. در نمره‌گذاری برخی از مواد فرم کوتاه پرسشنامه، به کاملاً مخالفم نمره ۴، مخالفم نمره ۳، بی تفاوت نمره ۲، موافقم نمره ۱ و کاملاً موافقم نمره ۰ تعلق می‌گیرد. در حالی که برخی دیگر از مواد این فرم کوتاه به صورت عکس حالت گفته شده نمره‌گذاری می‌شوند. پرسشنامه شخصیتی NEO-FFI توسط McCrea & Costa روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان آمریکایی به فاصله سه ماه اجرا گردید که ضرایب اعتبار آن بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمد (۱۲). در هنجاریابی آزمون NEO که توسط

یا نمی‌توانند تحصیلات خود را به موقع به پایان برسانند. کاهش عملکرد تحصیلی دانشجویان از سطحی رضایت‌بخش به سطحی نامطلوب، یکی از مشکلات مهم نظام‌های آموزشی است که با اتلاف هزینه‌های جاری، سرخوردگی و از دست رفتن روحیه فراگیران، جلوگیری از شکوفایی استعدادها و توانایی‌های فردی، خسارات زیادی را به دانشجویان خانواده وی، دانشگاه و جامعه وارد می‌کند (۱۰). در مجموع، در مورد تعلل‌ورزی تحصیلی و عوامل ایجادکننده آن و نقش آن در شکل‌گیری و پیشرفت دانشجویان تحقیقات بسیار معدودی در زمینه متغیرهای مورد مطالعه بویژه در مورد دانشجویان علوم پزشکی صورت گرفته است. لذا این پژوهش به بررسی رابطه‌ی ابعاد شخصیت (نوروگرایی، وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم پرداخت.

روش‌ها

این مطالعه مقطعی - تحلیلی در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام گرفت. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشکده‌های پزشکی، بهداشت، پرستاری و مامایی، پیراپزشکی، دندانپزشکی، طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی قم (در کل حدود ۱۶۷۸ نفر) بود. روش نمونه‌گیری در این پژوهش «نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای» بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه از طریق فرمول همبستگی تعیین شد (۱۱). حداقل تعداد نمونه لازم با استفاده از رابطه زیر ۱۷۶ نفر بود:

گروسی فرشی (۱۳۸۰) روی نمونه‌ای با حجم ۲۰۰ نفر از بین دانشجویان دانشگاه‌های تبریز، شیراز و دانشگاه‌های علوم پزشکی این دو شهر صورت گرفت ضریب همبستگی ۵ بعد اصلی را بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ گزارش کرده است. ضرایب آلفای کرونباخ در هر یک از عوامل اصلی روان‌آزردگی‌خویی، برون‌گرایی، باز بودن، سازگاری و با وجدانی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ به دست آمد (۱۳).

عزت نفس: پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ شامل ۱۰ سؤال با گزینه‌های موافقم و مخالفم است. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس به این ترتیب است: پاسخ موافق به هر یک از عبارت‌های ۱ تا ۵ (+۱)؛ پاسخ مخالف به هر یک از عبارت‌های ۱ تا ۵ (-۱)؛ پاسخ موافق به هریک از عبارت‌های ۶ تا ۱۰ (-۱) و پاسخ مخالف به هریک از عبارت‌های ۶ تا ۱۰ (+۱) دریافت می‌کند. نمره بالاتر از صفر نشان‌دهنده عزت نفس بالا و نمره کم‌تر از صفر نشانه عزت نفس پایین است. نمره (+۱۰) نشانه عزت نفس خیلی بالا و نمره (-۱۰) نشانه عزت نفس خیلی پایین است. بنابراین هرچه نمره بالاتر باشد به همان اندازه عزت نفس بالاتر خواهد بود و برعکس. دامنه نمرات بین (-۱۰) و (+۱۰) قرار دارد. در مطالعه توان و همکاران (۱۳۹۳) ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۳ و پایایی آن ۰/۷۴ بدست آمده است (۸).

تعلل‌ورزی تحصیلی: این پرسشنامه توسط سواری (۱۳۹۰) ساخت و هنجاریابی شده است. برای ساخت آزمون از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. و نتایج نشان داد که داده‌ها پس از شش بار چرخش، آزمونی مرکب از ۱۲ ماده و سه عامل با

عنوان تعلل‌ورزی عمدی (۵ ماده)، تعلل‌ورزی ناشی از خستگی جسمی روانی (۴ ماده) و تعلل‌ورزی ناشی از بی‌برنامگی (۳ ماده) ساخته شد. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (هرگز، به‌ندرت، بعضی‌اوقات، بیشتر اوقات، همیشه) تنظیم شده است. که دامنه نمرات از ۰ تا ۴ را شامل می‌شود. پایایی آزمون از طریق آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۵ بدست آمد. روایی آزمون از طریق همبسته کردن با آزمون اهمالکاری Takman (۱۹۹۱) تعیین و مقدار آن ۰/۳۵ برآورد شد که نشان از روایی نسبتاً خوب آزمون بود (۱۴). در پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۴) پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۶۸ بدست آمد (۱۵).

دانشجویان به صورت داوطلبانه و با رضایت کامل در طرح شرکت کردند. و به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی از ذکر نام و نام خانوادگی دانشجویان امتناع گردید. داده‌ها از طریق نرم افزار spss-16 و با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون جهت تعیین درجه همبستگی بین متغیرهای پژوهش، آزمون t مستقل برای تعیین اختلاف بین میانگین‌ها (بین دو جنس)، و رگرسیون خطی چندگانه به شیوه گام به گام برای پیش‌بینی یک متغیر ملاک با استفاده از دو یا چند متغیر پیش‌بین تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

از ۱۹۴ پرسشنامه توزیع شده، تعداد ۷ پرسشنامه به علت ناقص بودن حذف گردید و ۱۸۷ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد. از این تعداد ۱۲۹ نفر (۶۹/۴٪) دانشجوی دختر و ۵۷ نفر (۳۰/۶٪) دانشجوی پسر بودند. همچنین ۱۴۲ نفر (۷۸/۴٪) از نمونه‌ها در رده

سنی ۲۲-۱۸ سال، ۱۶ نفر (۸/۹٪) ۲۶-۲۳ سال و ۲۳ نفر (۷۰/۱۲٪) ۲۶ سال به بالا بودند. از نظر توزیع فراوانی نمونه‌ها در دانشکده‌ها تعداد ۴۷ نفر (۲۵/۳٪) در دانشکده پزشکی، ۳۳ نفر (۱۷/۷٪) بهداشت، ۳۳ نفر (۱۷/۷٪) پرستاری و مامایی، ۵۱ نفر (۲۷/۴٪) پیراپزشکی، ۲۱ نفر (۱۱/۴٪) دندان‌پزشکی، ۱ نفر (۰/۵٪) طب سنتی بودند.

در این پژوهش میانگین معدل دانشجویان $17/09 \pm 1/50$ بود. لازم به ذکر است که این ارقام بر اساس اطلاعاتی که دانشجویان در پرسشنامه وارد کرده‌اند، به دست آمده است. میانگین نمره نوروزگرایی دانشجویان $(25/63 \pm 6/20)$ ، پایین‌ترین ۹ و بالاترین نمره ۴۴ بود. میانگین نمره وظیفه-شناسی دانشجویان $(29/98 \pm 6/22)$ ، پایین‌ترین ۹ و بالاترین نمره ۴۴ بود. همچنین میانگین نمره عزت-نفس دانشجویان $(8/42 \pm 1/78)$ ، پایین‌ترین ۳ و بالاترین نمره ۱۰ بود. و بالاخره میانگین نمره تعلل-ورزی دانشجویان $(21/04 \pm 9)$ ، پایین‌ترین ۰ و بالاترین نمره ۴۵ بود. میانگین سن دانشجویان $(22/52 \pm 5/82)$ بدست آمد.

براساس نتایج ارائه شده در جدول ۱ بین میانگین نمره نوروزگرایی با میانگین نمره تعلل‌ورزی تحصیلی $(p=0/000, r=-0/310)$ یک رابطه منفی معنادار و بین وظیفه‌شناسی و تعلل‌ورزی تحصیلی $(p=0/000, r=-0/544)$ یک رابطه منفی معنادار وجود داشت؛ یعنی هرچه فرد وظیفه‌شناس‌تر باشد تعلل-ورزی کمتری دارد. همچنین بین نمره عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی $(p=0/000, r=-0/366)$ رابطه منفی معنادار بدست آمد. یعنی هرچه فرد عزت نفس بیشتری داشته باشد تعلل‌ورزی کمتری دارد.

نتایج به دست آمده از مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون t مستقل نشان داد که بین میانگین نمره نوروزگرایی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $0/05$ وجود داشت. نوروزگرایی دختران بیشتر از پسران بود. بین میانگین نمره وظیفه‌شناسی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $0/01$ وجود داشت. وظیفه-شناسی دختران بیشتر از پسران بود. و بین میانگین نمره عزت نفس دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $0/01$ وجود داشت. عزت نفس دختران بیشتر از پسران بود. همچنین بین میانگین نمره تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $0/01$ وجود داشت. تعلل‌ورزی تحصیلی پسران بیشتر از دختران بود (جدول ۲).

جهت بررسی نقش متغیرهای پیش‌بین ابعاد شخصیت (نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با متغیر ملاک تعلل‌ورزی تحصیلی از آزمون تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به شیوه گام به گام استفاده شد. جهت تعیین سهم سه متغیر نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی و عزت نفس در تبیین تعلل‌ورزی تحصیلی هر سه متغیر وارد معادله رگرسیون شدند. همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود نوروزگرایی و عزت نفس به علت عدم تبیین واریانس تعلل‌ورزی تحصیلی از معادله حذف شدند. نتایج نشان می‌دهد که وظیفه‌شناسی ۳۰ درصد واریانس تعلل‌ورزی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین وظیفه‌شناسی با ضریب بتای $(-0/548)$ در سطح آلفای $0/01$ بیشترین سهم را در تبیین تعلل-ورزی تحصیلی داشت. به عبارتی تنها وظیفه‌شناسی

پیش‌بینی‌کننده مناسبی برای تعلل‌ورزی تحصیلی بود. لذا می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش وظیفه‌شناسی، تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان کاهش می‌یابد (جدول ۳).

جدول ۱: ضرایب همبستگی بین ابعاد شخصیت (نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی

متغیرها	نوروزگرایی	وظیفه‌شناسی	عزت نفس	تعلل‌ورزی تحصیلی
نوروزگرایی	۱			
وظیفه‌شناسی	0.469^{**}	۱		
عزت نفس	0.517^{**}	0.536^{**}	۱	
تعلل‌ورزی تحصیلی	-0.310^{**}	-0.544^{**}	-0.336^{**}	۱
	$p=0.0001$	$p=0.0001$	$p=0.0001$	$p=0.0001$

**همبستگی در سطح ۱٪ معنادار است.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون t مستقل بر روی میانگین نمونه‌های دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی، عزت نفس و تعلل‌ورزی تحصیلی

شاخصهای آماری	دختران	پسران	درجه آزادی	t	p
				متغیرها	میانگین و انحراف معیار
نوروزگرایی	۲۶/۳۵±۶/۴۲	۲۴/۰۳±۵/۳۷	۱۷۲	۲/۳۰۵	۰/۰۲۲
وظیفه‌شناسی	۳۰/۷۹±۵/۷۲	۲۸/۱۴±۶/۹۷	۱۷۶	۲/۶۴۵	۰/۰۰۹
عزت نفس	۸/۷۲±۱/۵۵	۷/۷۳±۲/۰۹	۱۸۳	۳/۵۸۴	۰/۰۰۰۱
تعامل ورزی تحصیلی	۱۹/۶۵±۹/۶۹	۲۴/۱۶±۹/۴۲	۱۷۹	-۲/۹۱۵	۰/۰۰۴

جدول ۳: تحلیل رگرسیون چندگانه جهت تبیین واریانس تعلل وری تحصیلی توسط متغیرهای نوروزگرایی، وظیفه‌شناسی و عزت نفس

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	R	R ²	F	سطح معنی‌داری آزمون F	Beta	سطح معنی‌داری Beta
وظیفه‌شناسی	تعلل‌ورزی تحصیلی	۰/۵۴۸	۰/۳۰۰	۶۹/۳۷۵	۰/۰۰۰۱	-۰/۵۴۸	۰/۰۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین ابعاد شخصیت (نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی) و عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی بود. نتایج نشان داد که بین ابعاد شخصیت (نوروزگرایی و وظیفه‌شناسی) با تعلل‌ورزی تحصیلی رابطه منفی معنادار وجود دارد. البته برخلاف بیشتر پژوهش‌ها که رابطه نوروزگرایی و تعلل‌ورزی مثبت و مستقیم بود در

این پژوهش رابطه منفی معنادار بین نوروزگرایی و تعلل‌ورزی بدست آمد؛ که منطقی و معنادار نیست. این یافته با یافته‌های قلائی و همکار (۱۲) و رحمانی و همکاران (۱۶)، گل‌محمدیان (۱۷)، دلشاد و همکار (۱۸) و فتحی و همکاران (۱۹) همخوان نبود و با نتایج پژوهشی Parish (۱۲)، Flat و همکاران، Schouwenburg & McCon, petzel & Roprt Costa & McCrae Johnson & Bloom Lay Díaz-Morales & Cohen Johnson & McCon Milgram, Batori & Ferrari and Mowrer عنوان کردند که نوروزگرایی (روان-رنجورخویی) رابطه مثبت و معنی‌داری در دامنه (۰/۱۸ تا ۰/۴۲) با تعلل‌ورزی دارد. Johnson & McCon نیز دریافتند نوروزگرایی (روان-رنجورخویی) و اعتماد به نفس پایین و اضطراب با نمرات تعلل‌ورزی رابطه دارد، که با نتایج این پژوهش همسو نبود (۱۷).

به نظر می‌رسد عواملی مانند تفاوت در جامعه آماری و ابزار سنجش از دلایل اصلی ناهمسویی در نتایج مشاهده شده باشد. همچنین از نظر پژوهشگر تفاوت در زمینه فرهنگی که بنیاد اصلی شخصیت افراد است و اینکه در این پژوهش کل دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم شرکت داشتند لذا ناهماهنگی ویژگی‌های شخصیتی افراد بر حسب رشته تحصیلی و علایق نیز می‌تواند دلیلی بر این عدم همسویی باشد. که ضرورت بررسی‌های پژوهشی بیشتر در این زمینه در نمونه‌های متفاوت لازم بنظر می‌رسد. تعلل‌ورزی تحصیلی، با در نظر گرفتن جنبه انگیزشی آن در تحصیل، یادگیری و پیشرفت، پیامدهای منفی که در فرایند تحصیلی،

موفقیت و کیفیت زندگی فراگیران دارد و نیز با توجه به شیوع نسبتاً بالای آن، پدیده‌ای است که اهمیت زیادی بویژه در دانشجویان علوم پزشکی که در آینده مسئولیت حفظ سلامت جامعه را عهده‌دار خواهند شد، دارد. بی شک بررسی عوامل تعلل‌ورزی تحصیلی به شیوه جامع می‌تواند منجر به اتخاذ راهکارهایی به منظور افزایش پیشرفت تحصیلی و موفقیت آنها در جوانب مختلف شود.

همچنین در این پژوهش نوروزگرایی دختران بیشتر از پسران بود. در تبیین این یافته پژوهش می‌توان به تفاوت‌های دختران با پسران در شاخص‌های آسیب‌پذیری روانی اشاره کرد. به این معنا که دامنه تأثیر مشکلاتی مانند افسردگی، اضطراب و بی‌ثباتی روانی در دختران بیشتر از پسران است.

یافته دیگر پژوهش بر رابطه منفی و معنادار بین وظیفه‌شناسی و تعلل‌ورزی تاکید داشت. بدین معنا که هرچه فرد وظیفه‌شناس‌تر باشد تعلل‌ورزی کمتری دارد. و وظیفه‌شناسی دختران بیشتر از پسران بود. این یافته با یافته‌های قلائی و همکار (۱۲) و رحمانی و همکاران (۱۶)، گل‌محمدیان (۱۷)، دلشاد و همکار (۱۸) و فتحی و همکاران (۱۹) همخوان بود.

و با نتایج پژوهشی McCown, Petzel & Rupert (۱۸)، Parish, Costa & McCra Johnson & Bloom که در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که همه مؤلفه‌های وظیفه‌شناسی با تعلل‌ورزی ارتباط معکوسی دارند، همسو بود. و با نتایج پژوهشی Watson که در بررسی رابطه تعلل-ورزی با مدل پنج عاملی شخصیت بر اساس مدل Costa & McCra دریافت تعلل‌ورزی با جوانب وظیفه‌شناسی از جمله صلاحیت، نظم، فرمانبرداری،

تلاش برای موفقیت، خودنظم‌بخشی و سخت‌کوشی و تعمق رابطه منفی و با جوانب روان‌رنجورخویی از جمله اضطراب، افسردگی، تکانش‌گری و حساسیت رابطه مثبت و معنی‌دار دارد، همسو بود. Scoenbrg & Laye نیز خصیصه تعلل‌ورزی را با استفاده از مدل پنج عاملی شخصیت مورد بررسی قرار دادند و به نتایج مشابهی دست یافتند. همه این یافته‌ها حاکی از آن هستند که تعلل‌ورزی تحصیلی دانشجویان از صفات و ویژگی‌های شخصیتی آنان ریشه می‌گیرد (۱۲).

عامل وجدانی بودن یا وظیفه‌شناسی بر رفتارهای کاری، انجام وظایف و مهار برانگیختگی‌ها و رفتارهای آنی از نظر اجتماعی تأکید دارد. ملاک‌های با وجدان بودن شامل: جهت‌یابی پیشرفت (سخت‌کوشی، با پشتکار بودن)، وابستگی-پذیری (مسئول و مراقب) نظم و ترتیب (برنامه-مداری و سازمان‌یافتگی) است. همچنین با وجدان بودن با خودکنترلی و نظم و پشتکار ارتباط دارد. بنابراین افرادی که در صفات فوق نقص دارند تعلل-ورزی بیشتری دارند و بر عکس کسی که دارای ویژگی‌های خودکنترلی و نظم و پشتکار است تعلل-ورزی و به تعویق‌اندازی کمتری دارد (۱۲). Lee, Kelly & Edwards در بررسی رابطه تعلل‌ورزی و پنج عامل نیرومند شخصیت دریافتند که وظیفه-شناسی قادر است که به عنوان میانجی ۰/۲۴ واریانس تعلل‌ورزی را پیش‌بینی کند (۱۷).

همچنین نتایج تحلیل‌های آماری نشان داد که متغیر عزت نفس با تعلل‌ورزی تحصیلی رابطه منفی و معنادار داشت. که با نتایج Laye, Shonberg و Silverman (۸)، Vijay & Kadiravan (۲۲)، و

Stoeber & Stoeber که عنوان کردند ارتباط بین تعلل‌ورزی و عزت نفس یک رابطه منفی و معکوس است؛ یعنی هرچه عزت نفس فرد بالاتر باشد، تعلل-ورزی تحصیلی او پایین‌تر است و هرچه عزت نفس فرد پایین‌تر باشد تعلل‌ورزی تحصیلی او بالاتر می-باشد، هماهنگ بود. Ferrari و همکاران نشان دادند که تعلل‌ورزان فاقد عزت نفس می‌باشند (۱۲). همچنین یافته‌های این پژوهش حاکی از آن بود که متغیر عزت نفس پیش‌بینی‌کننده‌ی مناسبی برای تعلل‌ورزی تحصیلی محسوب می‌شود. و عزت نفس دختران بیشتر از پسران بود.

Takman معتقد است تعلل‌ورزی با سطح بالایی از استرس، عزت نفس پایین، سطح بالایی از خودپسندی و افسردگی همراه است. او همچنین معتقد است که تعلل‌ورزی یک عامل ناتوان‌کننده است که به نظر می‌رسد ارتباط زیادی با اضطراب و عزت نفس اندک داشته باشد. هر چه فراگیران بیشتر تعلل‌ورزی می‌کنند با اضطراب بیشتری روبرو می‌شوند و کمتر به سازگاری با کار و فعالیت عمومی خود می‌پردازند و به انکار و غیرفعال بودن روی می‌آورند (۱۲). یکی از دلایل مهم توجه پژوهشگران به مفهوم عزت نفس، تأثیر بالقوه آن بر سلامت است. عزت نفس آسیب دیده، تحمل شرایط دشواری را که افراد خواه ناخواه در زندگی روزمره با آن مواجه می‌شوند، غیر ممکن می‌سازد و برای آنها پیامدهای روانی و جسمانی زیان‌آوری به بار می‌آورد. همه مربیان، پیشروان بر این عقیده‌اند که جامعه باید پرورش‌دهنده افرادی با بهداشت روانی سالم و عزت نفس بالا باشد. به عبارتی جامعه نیازمند افراد با عزت نفس بالاست، زیرا این افراد

توانایی‌های خود را باور دارند، مسئول و قابل اعتماد می‌باشند (۲۰). میزان عزت نفس فرد، بر تمام سطوح زندگی او، من جمله نحوه تفکر، احساس و عمل تأثیرگذار است با افزایش عزت نفس، احساس توانمندی و ارزشمندی در فرد به وجود می‌آید (۲۱). همچنین یافته‌ها نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر از نظر تعلل‌ورزی تفاوت معنی‌داری وجود داشت، و تعلل‌ورزی پسران بیشتر از دختران است. چنین به نظر می‌رسد که پسران به دلیل فرصت‌های بیشتر، تعلل‌ورزی بیشتری دارند. به طوری که در موقعیت‌ها و زمینه‌های متعدد بیشتری در جامعه می‌توانند حضور پیدا کنند. نباید از نظر دور داشت که تعلل‌کنندگان عملاً همیشه خودشان را به خاطر سهل انگاریشان سرزنش می‌نمایند. چنین احتمال می‌رود که رابطه علت معلولی حلقوی در این میان وجود داشته باشد.

محدودیت‌ها

از محدودیت‌های پژوهش حاضر این بود که روش تحقیق از نوع همبستگی بود. به همین جهت نمی‌توان استنباط علی از نتایج آن نمود. نمونه مورد بررسی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم بودند. همچنین گردآوری داده‌ها به صورت خود گزارشی بود. لذا در تعمیم نتایج به جمعیت‌های دیگر بایستی جانب احتیاط را رعایت کرد. ضرورت توجه به عوامل محیطی و موقعیتی که می‌توانند در تعامل با ویژگی‌های شخصیتی، نیمرخ اثرات خاص بر تعلل‌ورزی ارائه نمایند، آشکار است؛ زیرا توجه به تعامل عوامل شخصیتی و موقعیتی، هم به لحاظ نظری و هم به لحاظ کاربردی بهتر می‌تواند سازه تعلل‌ورزی

را پیش‌بینی نماید. عدم امکان بررسی کیفی تعلل‌ورزی تحصیلی از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بود.

پیشنهادهای

براساس نتایج پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران دانشگاه با فراهم کردن یک محیط بانشاط علمی و فرهنگی سالم زمینه را برای شکل‌گیری ویژگی‌های مثبت شخصیت در دانشجویان آماده نمایند. تا زمینه افزایش عزت نفس و در نتیجه کاهش تعلل‌ورزی تحصیلی فراهم گردد. همچنین با اجرای سنج‌های شخصیت در محیط‌های تحصیلی و شناخت عمیق‌تر رگه‌های درونی شخصیت دانشجویان، می‌توان دانشجویان را از قرار گرفتن در معرض آسیب‌های روان‌شناختی مانند تعلل‌ورزی تحصیلی دور نگه داشت. همچنین اساتید می‌توانند با برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از روش‌های تشویقی و ارائه تقویت‌های لازم در امر انجام تکالیف، و با ایجاد علاقه در دانشجویان، زمینه کاهش تعلل‌ورزی تحصیلی را در آنها فراهم کنند.

سپاسگزاری

مقاله حاضر نتیجه طرح تحقیقاتی مصوب حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی قم و با حمایت مالی این حوزه با کد مصوبه کمیته اخلاق. IR.MUQ.REC.۱۳۹۶.۱۰۰ است. بدینوسیله مراتب سپاسگزاری خود را تقدیم «مسئولین واحد پژوهش و آموزش دانشگاه علوم پزشکی قم» می‌نماییم که رهگشای انجام این پژوهش بودند. همچنین از «اساتید و دانشجویان عزیز در دانشکده‌های وابسته

به دانشگاه علوم پزشکی قم» که نهایت همکاری را در تکمیل پرسشنامه‌ها داشتند، تقدیر و تشکر می‌نماییم.

References

1. Mosavi M, Hashemi S, Yazdi A, Soltani E, Ahmadi Z, Khanzadeh M, Kiykhani S. The prediction of academic procrastination based on emotional intelligence components. *Scientific Journal of Ilam University of medical sciences*. 2013; 21(4):21-29.[Persian]
2. Mohamadi D, FathiAzar E, Badri R, Ebrahimi O. Predicting academic procrastination based on utility value and intrinsic value of assignments among 10th grade high school students of Tabriz. *Instruction and Evaluation J*. 2015; 7(28):99-110. [Persian]
3. Alexander ES, Onwuegbuzie AJ. Academic procrastination and the role of hope as a coping strategy. *Personality and Individual Differences*. 2007; 42(7):1301-1310.
4. Hashemi T, Mostafavi F, MashinchiAbbasi N, Badri R. Role of goal orientation, self-efficacy of self-regulation and personality in procrastination. *J Contemporary Psychology*. 2012; 7(1):73-84.[Persian]
5. Hashemi T, Vahedi Sh, Tabatabaie M. Predicting divergent thinking based on intelligence and personality dimensions among students. 2017; 17(3):4-12. [Persian]
6. McCrae RR, Costa PT. Validation of the five-factor model of personality cross instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1987; 52:81-90.
7. McCrae R, John OP. An introduction to the five-factor model and its application. *Special Issue: the five-factor model: issues and applications. Journal of Personality*. 1992; 60:175-215.
8. Tavan B, Jahani F, Rafeei M. The relationship between self-esteem and happiness among students of Arak University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014; 14(6):474-482.[Persian]
9. Kiyamarsi A, Ariyaporan S, Abolghasmi A. The relationship between the symptoms of personality disorders with procrastination and academic self-confidence in female college students. *J of Social Psychology*. 2013; 8(28):41-52. [Persian]
10. DashtBozorgi Z. The relationship between persecution and perfectionism with academic achievement and burnout in medical students. *Educ Strategy Med Sci*. 2016;9(1):34-41.[Persian]
11. Shahrokhi M, Nasri S. The study on the relationship between perfectionism and test anxiety and academic procrastination in university students. *Quarterly Journal of New Thoughts on Education*. 2014; 10(2):161-183. [Persian]
12. Ghalaee B, Yaghoubi A. Investigating the relationship between personality's dimensions and self-esteem and educational procrastination among farhangian university students. *J Management System*. 2014;2(7):71-86. [Persian]
13. Grosifarshi MT. New approaches to personality evaluation. Tabriz: Jameh Pajoh Publishing. 2001. [Persian]
14. Sevari K. Construction and standardization of academic procrastination test. *J Educational Measurement*. 2011;2(5): 97-110. [Persian]
15. Yaghobi A, Ghlaei B, Rashid Kh, Kordenughabi R. Factors associated with academic procrastination. *J Educational Psychology*. 2016;11(37):161-185.[Persian]
16. Rahmani N, Zarei S, Hamed B. Self – efficacy, perfectionism and personality traits as predictors of academic procrastination among university students. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*. 2014;4(8): 265-271.
17. Golmohammadian M. Prediction of academic procrastination based on Big five factors in athletic students. *J Clinical*

- Psychology Studies. 2014;5(17):49-75. [Persian]
18. Dlshad M, Hossenchari M. Investigating the effect of personality traits on academic procrastination in Shiraz University students. *Journal of Personality & Individual Differences*. 2013;2(3):17-32. [Persian]
  19. FathiA, FathiAzaar E, Badri R, MirNasab M. The effectiveness of teaching strategies to reduce academic procrastination on secondary schools students' academic procrastination in Tabriz. *J Instruction and Evaluation*. 2015;8(30):45-57. [Persian]
  20. Sepahi V, Niroumand E, Keshavarzi F, Khoshay A. The relationship between self-esteem and academic achievement in pre-clinical and clinical medical students. 2015;3(1):32-38. [Persian]
  21. Azizi M, Khamseh F, Rahimi A, Barati M. The relationship between self-esteem and depressions in nursing students of a selected medical university in Tehran. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2013; 1(1):28-39. [Persian]
  22. Vijay M, Kadhiraavan S. Influence of personality and self-esteem on the academic procrastination among university students. *The International Journal of Indian Psychology*. 2016;4(1-80):18-23. <http://www.ijip.in>.

The relationship between personality dimensions (neuroticism, conscientiousness) and Self-esteem with Academic procrastination among students at Qom University of Medical Sciences

Zahra Moslemi¹, Mahin Ghomi², Seyed Davood Mohammadi³

¹. Department of Educational Sciences & Psychology, Faculty of Human Sciences, Arak University, Arak, Iran.
ORCID ID: 0000-0002-2211-3044

². Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences & Psychology, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran.

³. Department of Psychiatry, School of Medicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

(Received 29 Aug, 2018

Accepted 05 Jan, 2019)

Original Article

Abstract

Introduction: Academic procrastination as an irrational and voluntary delay behavior is a common phenomenon among university students which is associated with many variables in personality and behavior. The aim of this study is to investigate the relationship between personality dimensions (neuroticism, conscientiousness) and self-esteem with academic procrastination on students of University of Medical Sciences in Qom.

Methods: In this descriptive correlation study during 1396-97, A sample of 194 students from Medical Sciences University of Qom were selected by stratified random sampling method based on gender, six colleges. Data were collected through a standard questionnaire, Neo personality dimension, Rosenberg self-esteem and Savari academic procrastination. Data analyzed using Pearson correlation coefficient, independent t-test and multiple regression step by step.

Results: There was a significant negative relationship between neuroticism with academic procrastination ($P=0.00$, $r = -0.310$), and conscientiousness with academic procrastination ($P=0.00$, $r = -0.544$), and self-esteem with academic procrastination ($P=0.00$, $r = -0.336$). There was a significant difference between male and female students average scores in neuroticism, conscientiousness and self-esteem with academic procrastination ($P=0.01$). Finally, the results of regression analysis showed that only conscientiousness predicted academic procrastination.

Conclusion: Regarding the findings, planners have to create a positive personality trait in the students by providing a scientific joyful environment in order to increase their self-esteem and, consequently, reduce academic procrastination.

Keywords: Personality Dimensions (Neuroticism, Conscientiousness), Self-Esteem, Academic Procrastination.

Citation: Moslemi Z, Ghomi M, Mohammadi S.D. The relationship between personality dimensions (neuroticism, conscientiousness) and Self-esteem with Academic procrastination among students at Qom University of Medical Sciences. *Journal of Development Strategies in Medical Education* 2020;7(1):5-16.

Correspondence:

Seyed Davood Mohammadi,
Department of Psychiatry, Qom
University of Medical Sciences,
School of Medicine, Qom, Iran.
ORCID ID:
0000-0003-2828-9347
Email:
mohammadi.sd@gmail.com